

FORORD

Dette nummer af Arbejderhistorie rummer tre peer reviewede artikler og tre essays samt dokumentation, anmeldelser og en konferencerapport. Vi har arbejdet videre med billedsiden som en selvstændigt vægtet del af tidsskriftet i vores bestræbelser på at give fotos og andre illustrationer den opmærksomhed, de fortjener som historisk kildemateriale. Ligeledes får “den gode historie” lov at folde sig ud, ikke mindst i essaysektionen.

Olaf Erichsen, Marius Hansen og Therkel Strædes artikel *I røgen fra krematorierne* tilføjer nye aspekter til historien om danske arbejdere, der under den tyske besættelse tog til Tyskland og de tyskbesatte områder for at arbejde. Op mod 150 danske arbejdere var beskæftiget ved bygningen af IG Farbens Bunawerke i Monowitz, hvor også omkring 10.000 kz-fanger arbejdede. Buna-værket lå inden for SS’ Interessengebiet Auschwitz, der også rummede bl.a. koncentrationslejrene Auschwitz, Birekenau og Monowitz. Forfatterne overvejer, om de danske tysklandsarbejdere undervejs gjorde sig klart, hvilken forbrydelsesmaskine, de var med til at få til at køre.

Iben Bjørnsson anlægger nye politiske perspektiver på Urban Hansen og viser, hvordan den københavnske politiker fra 1920’erne forstod at tilpasse sig Socialdemokratiets uskrevne regler for advancement i modsætning til flere af hans samtidige. Urban Hansens karriere bliver et prisme, hvorigennem datidens samfund og magtstrukturer kan forstås og der drages paralleller mellem Socialdemokratiets interne logikker og den “oligarkiets jernlov”, som sociologen Robert Michels har beskrevet med udgangspunkt i det tyske socialdemokrati i starten af det 20. århundrede. Artiklen er den første af to om Urban Hansens karriereforløb.

Annette Østergaard Schultz konfronterer forestillingen om englemagersker: Voksne, der var betalt for at have børn i pleje, men i stedet tog livet af dem. I en undersøgelse fra Mariager og omkringliggende sogne fra sidste halvdel af 1800-tallet går hun i dybden ud fra folketællinger og kirkebøger for at undersøge, om der var overdødelighed blandt plejebørn. Det var ikke tilfældet, hvilket rejser spørgsmålet om, hvorvidt englemagersker er en myte eller hørte storbyen til.

2015 har været fyldt med fejring af 100-året for Grundloven af 1915, særligt kvindernes valgret. Fokus har bl.a. rettet sig mod kvindeorganisationernes valgretstog til Amalienborg. De socialdemokratiske kvinder lavede imidlertid deres egen grundlovsfejring, som Anette Eklund Hansen beskriver i en dokumentationsartikel: Fra indvielsen af Socialdemokratisk Kvindeforenings nye fane til arbejderkvindeorganisationernes aflevering af en adresse til Socialdemokratiets ledelse og deres procession sammen med mandlige kammerater til fest i Søndermarken.

I sommeren 1921 drog en gruppe fra Socialdemokratisk Ungdomsforbund (SUF) rundt i Danmark og agiterede for socialismen og tilslutning til forbundet. Centralt i turnéen var en rød motorcykel, dels som transportmiddel, dels som blikfang og samlingspunkt, når der blev holdt taler på byens torv rundt om i Danmark. Dorte Ellesøe Hansen har kortlagt hvordan turnéen forløb, hvem der rejste rundt som agitatorer og hvordan de forsøgte at række ud til arbejderne.

Anissi Thorndal Abu-Ghazaleh laver i sit essay *Leverpostejsmadden og den eksotiske arbejder* en retorisk analyse af, hvad man kunne kalde anti-agitation, nemlig hvordan Socialdemokratiet og SF i det 21. århundrede har forsøgt at skabe opbakning til deres politik med fortællinger om – snarere end til – såkaldte “arbejdervælgere”. I kontrast til de motorcykelkørende SUF-agitatorers forsøg på mobilisering med inspiration fra revolutionen i Rusland og revolutionære tilstande i Tyskland, fremskriver det parlamentariske centrumvenstre i dag “arbejdere” som nogle, der tier og tåler og er så “almindelige”, at de bedst kan beskrives gennem leverpostejsmadder.

Efter Berlinmurens fald og åbningen af arkiverne er der kommet adskillige nye udgivelser om Den Kolde Krig. Et af de sidste skud på stammen er Mikael Busch’ *Lenz – Stasi-agenten, der blev fanget af fortiden*. Anmelderne delte sig rituelt i to skyttegrave, hvorfra de skød både på forfatteren og hinanden. Det har fået Mikael Busch til at skrive et kommenterende essay om efterspillet, som vi bringer i Debatsktionen. Læs også Jesper Jørgensens anmeldelse af bogen om agent Lenz i anmeldersktionen.

Endelig bringer vi en rapport fra Nina Trige Andersen, der deltog i årets konference i den internationale forening for arbejderhistorie-institutioner (IALHI), hvor fokus var på migranter i arkiverne og arkivskabelse om migranternes historie.

God læselyst *Redaktionen*